

Asia: VN/9898/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain ja merenkulun ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Pääasiallinen sisältö

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriö on pyytänyt lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi jätelain ja merenkulun ympäristönsuojelulain muuttamisesta. Ehdotetuilla muutoksilla pannaan täytäntöön ns. SUP-direktiivi ("SUPD") muun muassa kalastusvälineiden osalta. Allekirjoittaneet heittokalastusvälineiden tuottajat antavat seuraavan lausunnon hallituksen esityksestä ("HE").

SUPD:n ja HE:n soveltamisalasta

SUPD:n tavoitteena on ehkäistä ja vähentää tiettyjen muovituotteiden vaikutusta vesiympäristöön. Vapaa-ajankalastusvälineiden ja tarkemmin heittokalastusvälineiden negatiivinen vaikutus vesiympäristöön on olematon. Rantaroskista esimerkiksi vieheiden osuus kaikista rantaroskista on vain 0,06 % kaikilla rantatyypeillä (lähde Suomen ympäristökeskus). Kalastusvälineisiin liittyvät havaitut (vähäiset) negatiiviset vaikutukset vesillämme ovat peräisin kaupallisesta- sekä pyydyskalastuksesta mukaan lukien niiden yhteydessä käytetyt köydet ja kohot.

SUPD:iä sovelletaan sanamuotojensa mukaan vain merellä käytettäviin kalastusvälineisiin. Kalastusvälineillä on direktiivissä tulkittava tarkoitettujen haittojen aiheuttamia kaupallisen kalastuksen välineitä. Siten kansallisen toimeenpanon tulisi koskea vain merialuetta ja vain kaupallisessa kalastuksessa käytettäviä pyydyksiä ja välineitä eikä kansallista laajennusta sisävesiin sekä vapaa-ajankalastusvälineisiin ja erityisesti heittokalastusvälineisiin tulisi tehdä. Heittokalastusvälineitä ovat esimerkiksi virvelit ja uistimet.

Heittokalastusvälinetuottajien omat vapaaehtoisuuteen perustuvat toimet

Direktiivi ja ehdotettu kansallinen toimeenpanomalli perustuu kalastusvälineiden osalta virheelliselle ajattelumallille, jossa vesiympäristön tila paranee keräämällä muutenkin asianmukaisesti

hävitettävää jätettä maalla. Luonnollisesti kalastaessa uistimia tai vaikkapa siimanpätkiä päätyy vesiympäristöön vahingossa. Sama pätee kaikkeen muuhunkin inhimilliseen toimintaan. Kukaan vastuullinen vapaa-ajankalastaja ei kuitenkaan hävitä kalastusvälineitään vesiympäristöön, varsinkaan asianmukaisten hävitysmahdollisuuksien puutteen vuoksi. Välineet ovat kalliita ja kalastajat haluavat päinvastoin pitää niistä huolta sekä käyttää niitä mahdollisimman pitkään. Direktiivi tai ehdotettu kansallinen toimeenpanomalli ei siten tule millään tavalla parantamaan vesiympäristön tilaa, vaikka se esityksen julkilausuttuna tavoitteena onkin.

Ympäristöministeriön laatimasta HE:stä huokuu periaatteellinen kalastusvastaisuus. Sen lopputulemana ei tule olemaan vesiympäristön tilan paraneminen, vaan erityisesti vähävaraisten kalastuksen harrastajien harrastusmahdollisuuksien väheneminen harrastusvälineiden hintojen noustessa sekä erityisesti pk-sektorin kalastusvälinetuottajien toimintaedellytysten kurjistaminen Suomessa. Esitys leimaa miljoonat vapaa-ajankalastusta harrastavat, siitä tärkeimpänä luontosuhteen ylläpitäjänä nauttivat suomalaiset, vastuuttomiksi ympäristön roskaajiksi. Suhtautuminen on alentavaa koska useat vesiympäristön tilaan konkreettisesti vaikuttavat aloitteet ja hankkeet ovat lähtöisin juuri vapaa-ajankalastajien piiristä.

Suomessa toimivat merkittävimmät heittokalastusvälineiden tuottajat ovat jo aiemmin tehneet lukuisia vastuullisuustoimia vesiympäristön hyväksi. Esimerkkinä voidaan mainita Rapala-rahaston pitkäjänteinen konkreettinen työ vesiympäristön parantamiseksi. Alan keskeiset toimijat ovat käyneet myös keskusteluja vapaaehtoisen yhteiskuntasitoumuksen solmimisesta niiden yhteiskuntavastuun edelleen kehittämiseksi. Sitoumuksen tavoitteet ja keinot eivät rajoitu kalastusvälinejätteen keräämiseen vaan mukana on myös sellaisia vastuullisuusteemoja, kuten sosiaalisen vastuullisuuden ja vapaa-ajankalastuksen yhdistäminen mm. nuorisotyön muodossa, uusien yhä vastuullisempien tuotteiden kehittäminen sekä alan toimijakentän yhteen saattaminen toiminnan vaikuttavuuden kasvattamiseksi. Muun muassa sosiaalinen ulottuvuus katoaa, jos heittokalastusvälineille asetetaan tuottajavastuuelvoitteet - tuottajavastuuyhteisölle palautuneet käyttökelpoisiaakin vieheitä on käsiteltävä roskina sen sijaan, että ne tuottaisivat iloa nuorisotoimintaan kierrätettyinä.

Heittokalastusvälineet tulisi jättää esillä olevan sääntelyn ulkopuolelle. Heittokalastusvälinetuottajat tulevat järjestämään ympäristö- ja yhteiskuntavastuunsa edellä mainitun yhteiskuntasitoumuksen puitteissa vapaa-ajankalastuksen harrastajien ja heitä edustavien järjestöjen kanssa yhteistyössä. Heittokalastusvälinetuottajien liiketoiminta on suoraan riippuvaista hyvin voivasta vesiympäristöstä. Toimijat tietävät parhaat ja vaikuttavimmat keinot ja niillä on selkeä kannustin toimia asiassa. SUPD ja ehdotettu kansallinen soveltamismalli ei sisällä kannustinta edes pyrkiä eroon turhasta muovinkäytöstä tai käyttää korvaavia ympäristön kannalta vähemmän haitallisia materiaaleja.

Esityksen mukainen kampanjaluonteinen keräys

Edellä esitetystä lausunnon antajat vastustavat kansallisen toimeenpanon laajentamista sisävesiin ja heittokalastusvälineisiin. Alan toimijat ovat kykeneviä hoitamaan yhteiskuntavastuunsa

vapaaehtoisen yhteiskuntasitoumuksen pohjalta. Mikäli heittokalastusvälineet kuitenkin sisällytetään lainsäädäntöön, lausunnon antajat haluavat kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin.

Ottaen huomioon heittokalastusvälineiden luonne sekä niiden olemattomat haitalliset vaikutukset vesiympäristön tilaan, lausunnon antajat ovat tyytyväisiä, että ympäristöministeriössä on tunnistettu tarve säännellä heittokalastusvälineiden tuottajavastuusta ja keräyksestä kaupallisesta- ja pyydyskalastuksesta poiketen. Kampanjaluoteinen keräysmalli on heittokalastusvälineiden osalta tehokkaampi vaihtoehto ja sillä on mahdollista saavuttaa parempi vaikuttavuus. Heittokalastusvälineiden tuottajien käytössä olevien keinojen, niin keräyksen kuin kulloistenkin keräyskohteiden osalta, tulee olla aidosti vapaat eikä kampanjaluonteinen keräys saa muuttua vähitellen kiinteäksi keräysveloitteeksi.

Valitusta lainsäädäntöteknisestä ratkaisusta

Lausunnon antaja ei pidä hyvänä lainsäädäntöratkaisuna sitä, että HE:ssä esitetty toimeenpanomalli on jätetty pitkälti kalastusvälineiden osalta asetustason varaan. Muun muassa HE:n sivulla 91 esitetty jaottelu heittokalastusvälineiden ja muiden kalastusvälineiden välillä olisi tullut nostaa lainsäädännön tasolle ainakin lakiin kirjattuna periaatteellisena jakona. Nyt HE ei jätä asetustaso varaan vain teknisluonteisia tai vastaavia seikkoja, vaan asetustason säätelyllä on merkittäviä oikeusvaikutuksia, joita on käytännössä mahdotonta arvioida tässä yhteydessä. Tosiasiallisesti HE:n pohjalta on mahdotonta tietää, mitä asetukseen aikanaan kirjoitetaan ja miten heittokalastusvälineituottajien vastuut ja velvollisuudet siten lopullisesti ovat. Valittu säätelymalli kaventaa vaikutusmahdollisuuksia ja edustaa huonoa lainsäädäntötapaa.

Kerättävien kalastusvälineiden jaottelusta ja keräystavoitteesta

HE:ssä heittokalastustuotteiden keräys on jaettu ”kierrätettäviin”, ”uudelleenkäytettäviin” ja ”ympäristöhaittoja aiheuttaviin”. Tämä jaottelu ei perustu direktiivin ja HE:n pohjalta jää epäselväksi, miten ympäristöministeriö perustelee tarvetta tällaiselle jaottelulle. Myöskin sen pakottavuus keräyksen toteutuksessa ja siten oikeusvaikutukset jäävät epäselviksi. Tämän kaltaista jaottelua ei tule sisällyttää lakiin tai sitä seuraavaan asetustasoiseen säätelyyn, vaan heittokalastusvälineiden tuottajille on jätettävä valinnanvaraa kohdistaa kampanjoita niiden vesiympäristön kannalta parhaaksi katsomalla tavalla.

Vuotuiseksi kansalliseksi erilliskeräysasteeksi kalastusvälinejätteelle esitetään kymmentä prosenttia. Tavoite on liian korkea. Käytännön tasolla kymmenen prosentin keräysaste tarkoittaisi sitä, että kalastusvälineiden elinkaari olisi kymmenen vuotta. Tämä ei pidä paikkaansa vaan useimpien kalastusvälineiden elinkaari on huomattavastikin pidempi kuin kymmenen vuotta. Näin ollen on kyseenalaista on esitettyä tavoitetta edes mahdollista saavuttaa.

Maalit, musteet, liimat ja lakat

SUPD ei johdantonsa mukaan koske maaleja, musteita tai liimoja. Heittokalastusvälineissä kuten metallista valmistetuissa lusikkauistimissa tai puusta valmistetuissa vaapuissa käytetään usein

pinnassa maalien suojana lakkaa. Lakat eroavat polymeerirakenteeltaan esimerkiksi maaleista, musteista ja liimoista mutta muoveina niitä ei voi pitää. Silti ne sisältyvät nyt SUPD:n ja kansallisen toimeenpanomallin alaan. Toisin sanoen esimerkiksi täysin metalliset uistimet tulevat sääntelyn piiriin, vaikka sen kohteena piti olla muovia sisältävät kalastusvälineet! Lainsäädännössä tulisikin maalien, musteiden ja liimojen lisäksi poissulkea lakat kalastusvälineiden osalta toimeenpanon ulkopuolelle. Lakkojen sisällyttäminen sääntelyn piiriin aiheuttaa erittäin vaikeita tulkintakysymyksiä lainsäädännön soveltumisesta eri tuotteisiin.

Köydet

SUPD määrittää kalastusvälineeksi myös köydet. HE:n pohjalta jää kuitenkin täysin epäselväksi mitä köysiä kalastusvälinetuottajien tuottajavastuun piirissä on ja miten ne tunnistetaan muista köysistä. Lainsäädännössä olisi myös tehtävä selväksi, että köydet kuuluvat pyydyskalastajien tuottajavastuuyhteisön vastuulle. Lausunnon antaja epäilee, ettei ympäristöministeriö ole lainsäädännön valmistelun aikana konsultoinut ollenkaan köysien valmistajia, eikä köysiin liittyviä käytännön ongelmia tuottajavastuun näkökulmasta ole tunnistettu tai edes mietitty.

Arvioituista kustannuksista

HE:ssa esityksen mukaisen tuottajavastuun toteuttamisen kustannukset on arvioitu 0,16 % alan tuottajien tuloista. Tämä tarkoittaisi alan suurimpien toimijoiden kohdalla muutaman tuhannen euron vuotuista kustannusta ja pienimpien toimijoiden kohdalla muutaman sadan euron kustannusta. Esitetty kustannusarvio ei perustu mihinkään, eikä se ole totuudenmukainen. Vaikka heittokalastusvälinejäte kerättäisiin kampanjaluonteisesti, tulee alan perustaa yhteisö tuottajavastuutoimien koordinoimiseksi, raportoinnin järjestämiseksi ym. Yhteisöön on palkattava henkilöstöä. Tuottajavastuuyhteisöllä tulee valvovan viranomaisen mukaan olla myös niin vahva rahoitusasema, että se pystyy pyörittämään toimintaansa muuttumattomana häiriötilanteessa puolen vuoden ajan.

Esimerkiksi uistinten käsityövaltaisessa pienvalmistuksessa Suomessa toimii useita yksinyrittäjiä. Heittokalastusvälineiden tuottajavastuuyhteisöä ei voida verrata mihinkään jo olemassa olevaan tuottajavastuuyhteisöön. Ei esimerkiksi ole pakkausten, pattereiden tai autonrenkaiden käsityöhön perustuvaa pientuotantoa. Tuottajavastuun toteuttaminen tulee käytännössä tarkoittamaan useiden alan toimijoiden pienvalmistajien kohdalla sitä, että toiminta loppuu kannattamattomana tuottajavastuun kustannusten syödessä toiminnan pienet voitot. Siten tuottajavastuuyhteisön perustamiseen sekä sen toimitaan, on ohjattava valtion rahoitusta taloudellisten haittavaikutusten minimoimiseksi ja kustannusten kattamiseksi. On huomionarvoista, että useille aloille, kuten kaupalliseen kalastukseen, on suunnattu Euroopan Unionin tasolla miljardeja kyseisen alojen vastuullisuuden ja kestävyuden parantamiseksi. Vastaavaa tukea ei vapaa-ajankalastusvälineiden tai heittokalastusvälineiden tuottajille ole suunnattu, mutta niille kuitenkin nyt kaavailaan merkittäviä velvollisuuksia, jotka tulevat rasittamaan lopulta vapaa-ajankalastajia. Vapaa-ajankalastuksen todellinen merkitys on tunnustettava - 1,6 miljoonaa suomalaista harrastaa vapaa-ajallaan kalastusta (lähde Luonnonvarakeskus) ja alan kansantaloudellinen merkitys on miljardiluokkaa ottamatta edes huomioon sen myönteistä vaikutusta kansanterveyteen.

Lainsäädännön voimaantulo ja historiallinen jäte

Esityksen mukaisen lainsäädännön voimaantuloa koskeva osio HE:ssa on sekava eikä sen perusteella lausunnon jättäjä pysty päättelemään millä aikataululla mikäkin velvoite tulee koskemaan sen toimintaa. Esitys ei myöskään tarjoa mitään konkreettista ratkaisua ns. historiallisen jätteen osalta. Käytännössä nykyiset kalastusvälineiden tuottajat ml. heittokalastusvälineiden tuottajat laitetaan tuottajavastuun perusajatuksen vastaisesti vastaamaan menneiden vuosikymmenien aikana myydyistä tuotteista, joita ne eivät ole valmistaneet tai maahantuoneet. Historiallisen jätteen käsittelyyn on varattava rahoitusta, sekä ennen tuottajavastuun alkamista, että sen jälkeen niiden tuotteiden osalta, joiden valmistajat eivät enää ole tuotteistaan vastaamassa.

Rapala VMC Oyj   Kuusamon Uistin Oy

Luku 1 (Asian tausta ja valmistelu)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Luku 2 (SUP-direktiivin tavoitteet ja pääasiallinen sisältö)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Luku 3 (Nykytila ja sen arviointi)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Luku 4 (Ehdotukset ja niiden vaikutukset)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Luku 5 (Muut toteuttamisvaihtoehdot)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Luku 8 (Lakia alemman asteinen sääntely)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Luku 12 (Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys)

Voitte kirjoittaa kommenttine alla olevaan tekstikenttään

-

Jätelain muutosehdotus

6 § (Muut määritelmät) + pykäläkohtaiset perustelut

-

24 a § (Markkinavalvonta) + pykäläkohtaiset perustelut

-

25 § (Muut valvontaviranomaiset) + pykäläkohtaiset perustelut

-

46 § (Tuottajan vastuu jätehuollosta ja sen kustannuksista) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 a § (Tuottajan kustannusvastuu tietyistä kuntien toteuttamista jätehuolto- ja siivoustoimista) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 b § (Kustannusvastuun piiriin kuuluvat alueet) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 c § (Kustannusvastuun toteuttamiseksi tarvittavien tuoteryhmäkohtaisten korvausten määrittäminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 d § (Tuoteryhmäkohtaisten korvausten maksaminen kunnille) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 e § (Tuoteryhmäkohtaisten korvausten tarkistaminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 f § (Kustannusvastuun jakaminen samaa tuoteryhmää edustavien eri tuottajayhteisöjen sekä tuottajien kesken) + pykäläkohtaiset perustelut

-

48 § (Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat) + pykäläkohtaiset perustelut

-

49 § (Käytöstä poistettavien tuotteiden vastaanotto ja kuljetus) + pykäläkohtaiset perustelut

-

51 § (Tuottajan tiedotus- ja neuvontavelvollisuus) + pykäläkohtaiset perustelut

-

53 a § (Tuottajan omavalvonta) + pykäläkohtaiset perustelut

-

62 § (Tuottajayhteisöön liittyminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

66 a § (Tuottajan tai muun toimijan valtuutettu edustaja) + pykäläkohtaiset perustelut

-

69 § (Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän velvollisuudet) + pykäläkohtaiset perustelut

-

128 § (Tuottajavastuuta koskevan rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset + niiden perustelut

-

Merenkulun ympäristönsuojelulain muutosehdotus

3 § (Jätteiden vastaanottojärjestelyt satamassa) + pykäläkohtaiset perustelut

-

Voimaantulosäännös + sen perustelut

-

Muita esitykseen liittyviä asioita

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

